

VERDWENEN BEROEPEN

Lesbrief
Geschiedenis

LANTAARNOPSTEKER

OMSCHRIJVING BEROEP:

DE PERSOON DIE DIT BEROEP HEEFT ZORGT ERVOOR DAT DE VERLICHTING VAN DE STRATEN AAN GAAN. HIJ STEEKT DE STRAATLANTAARNS AAN. DIT DOET HIJ DOOR MET EEN VLAM DE GASVERLICHTING VAN DE LANTAARNS AAN TE STEKEN. DAARNAAST PLEEGT HIJ OOK ONDERHOUD AAN DE LANTAARNS DOOR TE CONTROLEREN OF ZE NOG WEL WERKEN EN ZO NIET TE REPAREREN.

WAAROM VERDWENEN?

DOOR DE KOMST VAN ELEKTRICITEIT KOMEN ER STEEDS MEER ELEKTRISCHE PRODUCTEN. ZO OOK DE LANTAARNPAAL. LANGZAAM WERDEN DE STRAATLANTAARNS ELEKTRISCH VERLICHT. DOOR DE LANTAARNPALEN OP HET STROOMNET AAN TE SLUITEN KON MEN DEZE VERLICHTING OP AFSTAND MET EEN SIMPELE SCHAKELAAR BEDIENEN. VERDER KON MEN ER OOK EEN TIJDSLOT OP ZETTEN WAARDOOR DE LANTAARNPALEN AUTOMATISCH OP EEN BEPALDE TIJD AANGINGEN.

TREKSCHUIT JAGER

OMSCHRIJVING BEROEP:

BOTEN HEBBEN MAAR WEINIG WEERSTAND ALS ZE EENMAAL IN BEWEGING ZIJN. DOOR VANAF DE KANT MET EEN TOUW OF BAND EEN BOOT TE TREKKEN KAN JE DUS EEN SCHIP VOORT LATEN BEWEGEN. TOT HET MIDDEN VAN DE 20STE EEUW HEBBEN MENSEN BOTEN GETROKKEN. DIT WAREN VAN TREKSCHUITEN. ZE WERDEN DOOR MENSEN VOORT GETROKKEN VANAF DE KANT. DE BOTEN HADDEN VRACHT BIJ DIE ZO TUSSEN VERSCHILLENDE PLAATSEN VERVOERT KONDEN WORDEN.

WAAROM VERDWENEN?

MET DE KOMST VAN DE BRANDSTOFMOTOR (OP KOLEN OF DIESEL) KON MEN GROTE BOTEN OP HOGERE SNELHEID LATEN VAREN. DE BRANDSTOF WERD OOK STEEDS GOEDKOPER. HIERDOOR KWAMEN ER STEEDS MEER BOTEN MET EEN MOTOR EROP OP. HET VERVOEREN VAN SPULLEN VIA HET WATER WERD HIERDOOR NOG MAKKELIJKER EN SNELLER.

STRONTSCHEPER

OMSCHRIJVING BEROEP:

VROEGER TOEN ER NOG GEEN TOILET EN RIOLERING WAS, DEDEN DE MENSEN HUN BEHOEFTE OP EEN EMMER OF PO. DEZE WERD EENS IN DE WEEK OPGEHAALD EN GELEEGD DOOR DE EEN MAN MET EEN KAR. DEZE MAN GOOIDE DE UITWERPELEN VERVOLGENS OP ZIJN STRONTKAR EN GOOIDE HET BUITEN DE STAD IN EEN BEERPUT.

WAAROM VERDWENEN?

MET DE KOMST VAN HET RIOOL EN DE TOILET IN DE NEGENTIENDE EEUW VERDWEEN DE STRONTKAR. MAAR HET DUURDE NOG LANG VOORDAT ALLE WONINGEN EN PLAATSEN WAREN AANGESLOTEN OP DE RIOLERING. ER ZIJN NOG GEVALLEN BEKEND IN NEDERLAND WAAR DE STRONTTONNETJESSCHEPER ZELFS NA DE TWEEDE WERELDOORLOG NOG DOOR GING, ZOALS IN DE JORDAAN IN AMSTERDAM. VOOR PLAATSEN DIE NIET AANGESLOTEN WAREN OP DE RIOLERING, WERD AFVAL WATER OPGESLAGEN EN REGELMATIG LEEGGEZOGEN DOOR EEN GIERWAGEN; DE MODERNE VERSIE VAN DE STRONTKAR.

LETTERZETTER

OMSCHRIJVING BEROEP:

WANNEER ER EEN DRUKWERK GEMAAKT MOEST WORDEN, PAKTE HIJ DE LODEN BLOKJES MET DAAROP LETTERS UIT DE KAST (EEN LADE ONDER DE ZETBOK WAAR IEDER TEKEN EEN EIGEN VAKJE HAD) EN ZETTE HIJ ZE IN SPIEGELBEELD OP DE ZETHAAK. WANNEER DE ZETTER EEN REGEL VOLTOOID HAD, WERD DE REGEL MET TOUTWJES OP DE ZOGENOEMDE GALEI BEVESTIGD. VERVOLGENS WERD ER EEN PROEF GEMAAKT OM TE KIUKEN OF ALLES IN ORDE WAS. WANNEER ER GEEN FOUTEN WERDEN ONTDEKT WERD DE PAGINA UITEINDELIJK GEDRUKT.

WAAROM VERDWENEN?

MET DE KOMST VAN MACHINES WERDEN LETTERS VAAK AUTOMATISCH IN EEN TEKST GEZET. DAARNAAST KWAM DE PRINTER IN OMLOOP ROND DE JAREN 70. DEZE ZORGE ERVOOR DAT ER AUTOMATISCH TEKSTEN GEPRINT KONDEN WORDEN.

SCHARENSLIEP

OMSCHRIJVING BEROEP:

HET BEROEP GAAT EEUWEN TERUG. DEZE PERSOON HAD EEN EENVOUDIGE KAR MET EEN GROOT HOUTEN WIEL, DAT VIA EEN LEREN RIEM VERBONDEN WAS AAN DE TWEE SLIJPSTENEN VOOROP. LATER WERD DE KAR VAAK UITGERUST MET EEN BENZINEMOTOR. KLANTEN BRACHTEN HEN NIET ALLEEN SCHAREN EN MESSEN OM TE SLIJPEN, MAAR OOK KOFFIEMOLENS, SCHEERAPPARATEN EN 'S WINTERS ZELFS SCHAATSEN. SOMMIGE HADDEN DAARNAAST OOK NOG EEN KLEIN HANDEL TJE IN NIEUWE SCHEERMESSEN EN SCHAREN EN HERSTELDEN SOMS OOK PARAPLU'S EN BRILLEN.

WAAROM VERDWENEN?

IN DE OVERVLOEDIGE NAOORLOGSE JAREN ONTSTOND EEN WEGWERPCULTUUR EN WERD HET STEEDS GEBRUIKELIJKER IETS NIEUW TE KOPEN WANNEER HET NIET MEER NAAR BEHOREN WERKTE, IN PLAATS VAN HET TE LATEN REPAREREN. DE KOMST VAN ONDERHOUDSVRIJ ROESTVRIJ STAAL, WAAR TEGENWOORDIG BIJNA ALLE SCHAREN EN MESSEN VAN GEMAAKT ZIJN, MAAKTE DIT BEROEP VRIJWEL OVERBODIG.

IJSDRAGER

OMSCHRIJVING BEROEP:

DIT WAS EEN ZWAAR BEROEP EN WAS ZEER SEIZOENSGEBONDEN. ALLEEN IN DE ZOMER HAD JE WERK. IN DE WINTER MOEST JE ANDER WERK DOEN. S OCHTENDS VROEG JE BED UIT OM MET EEN ZAAG HET IJS UIT DE MEREN TE SNIJDEN. VERVOLGENS MOEST JE MET EEN KAR VOL MET IJSBLOKKEN LANGS DE DEUREN OM ZOVEEL MOGELIJK TE VERKOPEN. MENSEN KOCHTEN DE BLOKKEN EN PLAATSEN DEZE IN HUN KELDER. DE TEMPERATUUR DAALT DAN EN JE KON ER PRODUCTEN LANGER BEWAREN.

WAAROM VERDWENEN?

DIT BEROEP VERDWEEN ALS SNEL MET DE KOMST VAN NIEUWE ELEKTRISCHE APPARATUUR. DE KOELKAST EN VRIEZER ZORGDEN ERVOOR DAT DE MENSEN GEEN BLOKKEN IJS MEER NODIG HADDEN OM HUN KELDERS MEE TE VERKOELLEN. JE KON JE SPULLEN IN HET APPARAAT LEGGEN EN ZO BLEEF HET AUTOMATISCH KOUD.

PORDER (WEKKER)

OMSCHRIJVING BEROEP:

IN DE ACHTTIENDE EEUW WAS HET BELANGRIJK DAT ARBEIDERS VOLGENS DE TIJDEN VAN DE KLOK LEEFDEN EN OP TIJD IN DE FABRIEK VERSCHENEN OM MET DE MACHINES TE GAAN WERKEN. VROEGER WERD MEN GEWOON WAKKER ALS DE ZON OPKWAM, ZOALS IN DE PREHISTORIE EN OUDHEID. LATER, MET NAME IN DE MIDDELEEUWEN, WERDEN HIERVOOR KERKKLOKKEN GEBRUIKT. TOEN ER FABRIEKEN OPKWAMEN, BLEEK HET VOOR ARBEIDERS MAKKELIJKER OM 'PORDERS' IN TE SCHAKELEN EN TE BETALEN. DE PORDER KLOPT OP DE RAMEN EN MAAKT ZO DE MENSEN WAKKER.

WAAROM VERDWENEN?

OMSTREEKS DE JAREN 1940 WERDEN WEKKERS – DIE TOEN ROND DE 75 CENT KOSTEN – BETAALBAAR. DE MENSEN GINGEN WEKKERS KOPEN. DIT WAS GOEDKOPER DAN DE PORDER WEKELIJKS BETALEN. LANGZAAM VERDWEEN HET BEROEP VAN DE PORDER.

SCHILLENBOER

OMSCHRIJVING BEROEP:

HIJ TROK MET PAARD EN WAGEN DOOR DE STRATEN. VEELAL WAS DIT VROEG IN DE OCHTEND. NAAST SCHILLEN HAALDE HIJ OOK ANDER GROENTE EN FRUITAFVAL OP. VAAK WERD MEN VAN ZIJN KOMST OP DE HOOGTE GESTELD DOORDAT HIJ EEN RATEL BIJ ZICH DROEG. ZODRA MEN DE RATEL HOORDEN, KWAMEN DE MENSEN NAAR BUITEN MET EMMERS VOL SCHILLEN NAAR BUITEN. HET AFVAL WERD VERVOLGENS NAAR DE BOEREN GEBRACHT WAAR HET GEBRUIKT WERD VOOR VEEVOER.

WAAROM VERDWENEN?

EIND 20E EEUW WERD HET VERBODEN OM VAN HUIS GEHAALDE SCHILLEN ALS VEEVOER TE GEBRUIKEN. OOK DIT WAS EEN FACTOR IN HET VERDWIJNEN VAN DE SCHILLENBOER UIT HET STRAATBEELD. VERDER WERD HET MAKKELIJKER OM SPULLEN WEG TE GOOIEN OMDAT WEKELIJKS HET AFVAL WERD OPGEHAALD.

KLEPPERMAN

OMSCHRIJVING BEROEP:

DE NACHTWAKER MOEST EROP TOEZIEN DAT DE MENSEN ZICH AAN DE REGELS HIELDEN. ALS IEMAND NA NEGENEN GEEN LANTAARN BIJ ZICH HAD, KREEG HIJ 5 STUIVERS BOETE! HIJ MOEST CONTROLE HOUDEN OP HET DOVEN VAN VUREN EN ALARM SLAAN BIJ BRAND, EROP TOEZIEN DAT ALLE HUIZEN GOED WAREN AFGESLOTEN, DAT DE BEWONERS GEEN SPULLEN BUITEN HADDEN LATEN STAAN EN DAT ER GEEN MENSEN MET LADDERS OF STOKKEN OVER STRAAT LIEPEN. MET ZIJN KLEPPER KON HIJ DE MENSEN WAARSCHUWEN.

WAAROM VERDWENEN?

MET DE KOMST VAN DE TELEFOON KON MEN MAKKELIJKER ALARM SLAAN. DAARNAAST REED DE POLITIE VAKER DE AUTO ROND WAARDOOR ZIJ SNELLER TER PLEKKE KONDEN ZIJN. HET WERD HIERDOOR VEILIGER OP STRAAT EN CRIMINELLEN KREGEN STEEDS MINDER RUIMTE. DOOR DEZE ONTWIKKELINGEN WAS HET BEROEP VAN DEZE NACHTWAKER NIET MEER NODIG.

PARLEVINKER

OMSCHRIJVING BEROEP:

VROEGER VOND MEN DEZE ONDERNEMERS VEEL OP HET WATER. DAAR DREVEN ZE LETTERLIJK HANDEL. MET HUN SPECIAAL DAARVOOR TOEGERUSTE BOOTJES OF SCHEPEN BEZOCHTEN ZE ANDERE VAARTUIGEN OM GOEDEREN TE VERKOPEN.

ZE HADDEN AAN BOORD VERSE SPULLEN ZOALS ZUIVEL EN GROENTE EN BRACHTEN DIT NAAR DE BINNENVAARTSCHEPEN. MET KLEINE ROEIBOOTJES KWAMEN DAN DE KLANTEN RICHTING DE BOOT VAN DE WINKELIER.

WAAROM VERDWENEN?

DIT BEROEP VERDWEEN TOEN ER STEEDS MEER KOELKASTEN AAN BOORD KWAMEN. VERSPRODUCTEN KONDEN OP DIE MANIER LANGER HOUDBAAR BLIJVEN. HET WAS VOOR DE SCHIPPERS NIET MEER NODIG OM IEDERE DAG VERSE PRODUCTEN TE KOPEN. LANGZAAM VERDWEEN HET BEROEP TOTDAT HET IN DE JAREN '60 VAN DE VORIGE EEUW COMPLEET VAN HET WATER VERDWEEN.